

บทที่ 5

สรุปผลการศึกษา อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

จากวัตถุประสงค์ในการศึกษาการนำเสนอข่าวสิ่งแวดล้อมในหนังสือพิมพ์ไทย กรณีศึกษา: ข่าวเขื่อนปากมูล จำนวน 2 วัตถุประสงค์ได้แก่ เพื่อศึกษาความสมดุลของข่าวเขื่อนปากมูลในหนังสือพิมพ์ และเพื่อศึกษาประเด็นของข่าวเขื่อนปากมูลในหนังสือพิมพ์

5.1 สรุปผลการศึกษา

จากการศึกษาการนำเสนอข่าวเขื่อนปากมูลระหว่างวันที่ 24 พฤษภาคม – 26 มิถุนายน 2543 จำนวน 170 ฉบับ รวมทั้งสิ้น 229 ข่าว พบว่า

5.1.1 ลักษณะการนำเสนอข่าวเขื่อนปากมูล

1) เซึ่งปริมาณการนำเสนอ

ก. จำนวนข่าวเขื่อนปากมูลที่นำเสนอในหนังสือพิมพ์ช่วงเวลาที่ยังศึกษามีลำดับจากมากไปน้อย ได้แก่ ข่าวสด มติชน กรุงเทพธุรกิจ ไทยรัฐ และเดลินิวส์

ข. จำนวนวันที่นำเสนอข่าวเขื่อนปากมูลในหนังสือพิมพ์ช่วงเวลาที่ยังศึกษามีลำดับจากมากไปน้อย ได้แก่ ข่าวสด มติชน กรุงเทพธุรกิจ ไทยรัฐ และเดลินิวส์ ซึ่งสอดคล้องกับลำดับของจำนวนข่าว

จากปริมาณการนำเสนอดังกล่าวแสดงให้เห็นถึงความสนใจของหนังสือพิมพ์แต่ละฉบับในการติดตามข่าวเขื่อนปากมูล โดยที่หนังสือพิมพ์ข่าวสดสนใจนำเสนอมากที่สุด และติดตามข่าวนี้อย่างต่อเนื่อง ในขณะที่หนังสือพิมพ์เดลินิวส์นำเสนอน้อยที่สุด และขาดการนำเสนอในช่วงการแข่งขันฟุตบอลยูโร 2000

2) เซึ่งรูปแบบการนำเสนอ

ก. หนังสือพิมพ์แต่ละฉบับนำเสนอข่าวเขื่อนปากมูลในรูปแบบข่าว และภาพข่าวมากที่สุด แสดงให้เห็นถึงการให้ความสำคัญต่อการรายงานเหตุการณ์ หรือข้อเท็จจริงต่อผู้อ่าน

ข. เมื่อพิจารณาจากรูปแบบอื่น ทั้งบทความ บทบรรณาธิการ และการ์ตูนล้อการเมือง ซึ่งเป็นรูปแบบที่เป็นการแสดงความคิดเห็นวิพากษ์วิจารณ์ นอกเหนือจากการรายงานตามข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้น มีนัยสำคัญในการแสดงจุดยืนของหนังสือพิมพ์แต่ละฉบับด้วย โดยเฉพาะบทบรรณาธิการ ซึ่งเป็นรูปแบบที่ชัดเจนเนื่องจากบรรณาธิการจะเฝ้ามอง และศึกษาความเคลื่อนไหวในวงการต่างๆ ที่ไม่สอดคล้องกับความต้องการของประชาชน หรือข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อความเป็นอยู่ของสาธารณชนมานำเสนอ โดยไทยรัฐ และเดลินิวส์ไม่มีการนำเสนอบทบรรณาธิการ แต่หนังสือพิมพ์ข่าวสดมีบทบรรณาธิการด้านมากที่สุด แสดงให้เห็นถึงความสนใจต่อกรณีเขื่อนปากมูลของข่าวสดที่มากกว่าฉบับอื่น

5.1.2 ความสมดุลของข่าวเขื่อนปากมูลในหนังสือพิมพ์

1) หนังสือพิมพ์ทั้ง 5 ฉบับ มีความสมดุลในการนำเสนอต่างกัน

ก. หนังสือพิมพ์ไทยรัฐ เดลินิวส์ และมติชน มีการนำเสนอข่าวเป็น

กลาง

ข. หนังสือพิมพ์ข่าวสด กรุงเทพธุรกิจ มีการนำเสนอข่าวคัดค้าน

มากที่สุด

ค. ไม่มีหนังสือพิมพ์ฉบับใด มีการนำเสนอข่าวสนับสนุน

5.1.3 ประเด็นของข่าวเขื่อนปากมูลในหนังสือพิมพ์

1) ประเด็นการนำเสนอของฝ่ายคัดค้านมุ่งเน้นการเสนอความขัดแย้งของสถานการณ์ โดยเสนอกิจกรรม และความคิดเห็นของฝ่ายคัดค้าน การโจมตีรัฐบาล และ กฟผ. ข้อเสียของเขื่อนปากมูลต่อคน และสิ่งแวดล้อม ซึ่งต้องทำลายเขื่อนเพื่อแก้ปัญหา

2) ประเด็นการนำเสนอของฝ่ายเป็นกลางยังมีได้มุ่งเน้นการเสนอรากของปัญหาที่แท้จริง และแนวทางการแก้ไข ส่วนใหญ่ยังคงสนใจเสนอข่าวเหตุการณ์การชุมนุมเพียงแต่นำมาเสนอทั้ง 2 ฝ่ายอย่างสมดุลเท่านั้น มีเพียงส่วนน้อยที่นำเสนอความคิดเห็นของทั้งสองฝ่าย และการเสนอทางออกของปัญหา โดยมองสถานการณ์นี้เป็นเรื่องการจัดการทรัพยากร ซึ่งยังมีทางออก หากทั้งสองฝ่ายเข้าใจปัญหา และร่วมกันแก้ปัญหา

3) พบว่าประเด็นการนำเสนอของฝ่ายสนับสนุนมุ่งเน้นเหตุการณ์ หรือกิจกรรมเช่นกัน มีเพียงส่วนน้อยที่แสดงให้เห็นว่าการชุมนุมโดยการยึดเงื่อนไขการใช้การแก้ปัญหา โดยเสนอความเห็นด้านรัฐ และ กฟผ. และการชี้แจงจาก กฟผ.

5.2 อภิปรายผลการศึกษา

กรณีเชื่อนปากมูลเป็นความซับซ้อนของปัญหาสังคมเชิงโครงสร้าง ในเรื่องการใช้ทรัพยากรสาธารณะ และสิทธิในการจัดการและใช้ทรัพยากรธรรมชาติ ซึ่งมาจากการให้ความหมาย หรือมุมมองในเรื่องการพัฒนา โดยรัฐมีนโยบายมุ่งใช้ประโยชน์ในทรัพยากรธรรมชาติ ในขณะที่ชาวบ้านในพื้นที่การสร้างเขื่อน ที่อำเภอโขงเจียม จังหวัดอุบลราชธานีไม่ต้องการการพัฒนาดังกล่าว เพราะเขื่อนทำให้เกิดความเปลี่ยนแปลงตั้งแต่ระดับชีวิตของบุคคล ครอบครัว และชุมชน เขื่อนกลายเป็นสิ่งกั้นขวางความผูกพันอันยาวนานระหว่างคนกับแม่น้ำ

บทบาทของสื่อมวลชนต่อกรณีความขัดแย้งนี้ ในฐานะที่จะเป็นผู้ประสานประโยชน์ระหว่างคู่กรณี หรือทำให้ปัญหาบรรเทาลง และหาทางออกได้ในที่สุด รวมทั้งทำให้สาธารณชนโดยส่วนรวมได้รับทราบ และตระหนักในสภาพการณ์ ตอกย้ำสาธารณชนในประเด็นของสิ่งแวดล้อมกับการพัฒนาอย่างยั่งยืน โดยนำเสนออยู่บนพื้นฐานความเป็นกลาง มีจรรยาบรรณ และจริยธรรม (ชมรมสื่อมวลชนด้านสิ่งแวดล้อมแห่งประเทศไทย, 1988)

จากทฤษฎีกำหนดวาระสาร (พีระ จิรโสภณ, 2529) สื่อมวลชนมีอิทธิพลในการเป็นผู้กำหนดประเด็นการรับรู้ เหตุการณ์ ข่าวสารของประชาชน ซึ่งมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงทัศนคติ และความคิดเห็น รวมทั้งทำให้เกิดความตระหนักถึงปัญหา หรือประเด็นต่างๆ ตามที่กำหนดไว้ ซึ่งการให้ความรู้ ความเข้าใจ และสร้างความตระหนัก ในเรื่องกรณีเชื่อนปากมูลผ่านการสื่อสารมวลชน โดยเฉพาะในสื่อหนังสือพิมพ์นั้น หากสื่อหนังสือพิมพ์เลือกเสนอข่าวเกี่ยวกับประเด็น หรือปัญหาสิ่งแวดล้อมมากเท่าใด ประชาชนผู้รับสารก็จะรับรู้ หรือตระหนักถึงความสำคัญของประเด็นดังกล่าวมากขึ้นตามไปด้วย

จากผลการศึกษาแสดงให้เห็นว่าหนังสือพิมพ์บางฉบับ ได้แก่ ไทยรัฐ และเดลินิวส์ ยังไม่สามารถสร้างความรับรู้ หรือความตระหนักด้านสิ่งแวดล้อมได้ นโยบายของหนังสือพิมพ์แต่ละฉบับถือว่าเป็นส่วนสำคัญในการกำหนดวาระสารด้วย โดยที่หนังสือพิมพ์ไทยรัฐ และเดลินิวส์ มีจำนวนข่าวเชื่อนปากมูลในช่วงเวลาที่ศึกษาน้อย และไม่มีความต่อเนื่องในการนำเสนอ เนื่องจากเมื่อมีข่าวอื่นที่กระแสวิกฤตให้ความสนใจมากกว่าก็เปลี่ยนไปกำหนดวาระสารเรื่องนั้นๆ เช่น ใน

กรณีมีกระแสฟุตบอลยูโร 2000 อีกทั้งยังมีจุดยืนเป็นกลางไม่เข้าข้างฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง ตรงกับนโยบายของหนังสือพิมพ์ประเภทข่าวชาวบ้าน ซึ่งจะมุ่งเน้นข่าวที่มีองค์ประกอบของความน่าสนใจมากกว่าความสำคัญ มักเป็นเหตุการณ์ที่สร้างความสนใจให้ผู้อ่านในช่วงระยะเวลาเดียว แล้วจากหายไประหว่างความทรงจำของประชาชน ตัวอย่างเช่น ข่าวอาชญากรรม ตีรันฟันแทง ข่าวบันเทิง เหตุการณ์ที่เป็นข่าวจะไม่มีผลกระทบต่อเนื่องกับความเป็นอยู่ของประชาชนเท่าใดนัก แต่จะให้อารมณ์สนองความอยากรู้อยากเห็นแก่ผู้อ่านต่อเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นประจำวัน ข่าวประเภทนี้จึงมักจะมียอดประกอบของความสนใจ กระตุ้นอารมณ์ตื่นเต้นเร้าใจได้มากกว่า ดังนั้นข่าวที่เป็นปัญหาโครงสร้างทางสังคมหลักๆ ทั้งปัญหาเศรษฐกิจ สังคม การเมือง รวมถึงเรื่องสิ่งแวดล้อมจึงหาได้ยากในหนังสือพิมพ์ประเภทนี้

ความสัมพันธ์ของสื่อหนังสือพิมพ์กับสังคมอีกด้านหนึ่งคือ สื่อหนังสือพิมพ์เป็นกลไกอย่างหนึ่งที่จะสร้างสรรค์ และธำรงรักษาเสถียรภาพ และความสมดุลของสังคม เนื่องจากสังคมประกอบด้วยกลุ่มคนต่างๆ ที่ล้วนมีความขัดแย้งเป็นด้านหลัก (เอื้อจิต วิโรจน์ไตรรัตน์, 2543) ดังนั้นการทำหน้าที่ของสื่อมวลชน วิธีการเข้าสู่ปัญหา และการวิเคราะห์ข้อมูลนั้น ต้องไม่อยู่ในวงจำกัดของตัวเองภายใต้กระบวนการ หรือระบบของการสื่อสารเท่านั้น แต่ต้องพิจารณาปัญหาที่เกิดขึ้นออกไปถึงบริบททางสังคม ไม่ว่าจะเป็นมิติ เศรษฐกิจ การเมือง สังคม ชุมชน วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม ที่กระบวนการ หรือระบบการสื่อสารนั้นกำลังเกิดขึ้น โดยมีการนำเสนอข่าวสารในเชิงลึกตามทฤษฎีวิพากษ์ เช่น ทำไมจึงเกิด มีผลกระทบอย่างไร กลายเป็นสิ่งจำเป็นมากกว่าการรายงานข่าวแบบธรรมดา เช่น ใครพูดว่าอะไร ใครทำอะไรที่ไหน เมื่อไร

แต่จากผลการศึกษาพบว่า ในความขัดแย้งนี้ สื่อหนังสือพิมพ์ไม่ได้แสดงบทบาทการประสานประโยชน์ ให้คู่กรณี หรือ 2 แนวความคิดนี้ได้เกิดความเข้าใจซึ่งกันและกัน เนื่องจากการให้คำนิยามเกี่ยวกับทรัพยากรต่างกัน โดยรัฐให้ความหมายในการอนุรักษ์ทรัพยากรว่าการรู้จักใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างชาญฉลาดให้เป็นประโยชน์ต่อมหาชนมากที่สุด ยาวนานที่สุด ต้องดัดแปลงธรรมชาติให้เกิดประโยชน์มากที่สุด แต่ชาวบ้านให้ความหมายเกี่ยวกับทรัพยากรในเชิงของระบบธรรมชาติ ที่ประกอบด้วยสิ่งแวดล้อมตามธรรมชาติ ซึ่งหมายถึง ชาวบ้าน แม่น้ำ ปลา ความเป็นอยู่ ชุมชน หรือวัฒนธรรม ที่อยู่ร่วมกันอย่างแยกไม่ออก หนังสือพิมพ์ไม่ได้ตีความความต้องการของทั้ง 2 ฝ่าย ทั้งที่ทั้ง 2 ฝ่ายต่างใช้วาทะกรรมเพื่อให้ตัวเองมีอำนาจ หรือเกิดประโยชน์แก่กลุ่มของตน แต่สื่อกลับมุ่งเน้นประเด็นความขัดแย้งในเชิงคำพูด กิจกรรม ซึ่งไม่ได้สะท้อนปัญหาที่ฝังรากอยู่ได้เลย

หนังสือพิมพ์ข่าวสดได้แสดงนโยบายชัดเจนว่าคัดค้านการสร้างเขื่อนปากมูล ทั้งที่ลักษณะหนังสือพิมพ์ก็เป็นข่าวชาวบ้านเฉกเช่นเดียวกับหนังสือพิมพ์ไทยรัฐ และเดลินิวส์ แต่ด้วยจุดยืนที่เน้นข่าวสิ่งแวดล้อมในด้านที่มีผลกระทบต่อประชาชนส่วนใหญ่ หนังสือพิมพ์ข่าวสดจึงให้ความสำคัญมากกว่าหนังสือพิมพ์ฉบับอื่นๆ แต่จากผลการวิจัยพบว่าหนังสือพิมพ์ข่าวสดมุ่งเสนอแต่เหตุการณ์ความขัดแย้งมากกว่าสาเหตุที่แท้จริง เพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจแก่ประชาชนตามบทบาทของสื่อมวลชน

การที่สื่อหนังสือพิมพ์มุ่งเน้นที่จะนำเสนอเหตุการณ์ความขัดแย้งในสถานการณ์การชุมนุมของผู้ได้รับผลกระทบจากเขื่อนปากมูล โดยไม่ได้ให้ความสำคัญกับรากเหง้าของปัญหาความขัดแย้งที่แท้จริง ซึ่งจะสามารถนำไปสู่การแก้ไขปัญหาได้ ส่วนหนังสือหนังสือพิมพ์ได้พยายามเสนอปรากฏการณ์ของเหตุการณ์ แต่ก็เพียง ปรากฏการณ์เพียงผิวเผิน ฉาบฉวยเท่านั้น สื่อมองปรากฏการณ์เหล่านี้เป็นเพียงความขัดแย้ง หรือทะเลาะกันในเรื่องการใช้ประโยชน์จากเขื่อน แต่ไม่ได้มองว่าสิ่งที่เกิดเป็นความขัดแย้งที่รุนแรง ในการต่อสู้เชิงโครงสร้างที่มองไม่เห็น สะท้อนให้ผู้อ่านได้เข้าใจ เช่น การเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตของชาวบ้านทำให้สูญเสีย วัฒนธรรม ชุมชน ความลำบากในวิถีชีวิต อาชีพ การศึกษาของเด็กๆ ฯลฯ ซึ่งสิ่งเหล่านี้เป็นแรงผลักดัน ทำให้เกิดการเผชิญหน้าระหว่าง 2 ฝ่าย สื่อต้องสะท้อนสิ่งเหล่านี้ออกมาให้ได้ สื่อไม่ได้พยายามนำเสนอว่า การเคลื่อนไหวของชาวบ้าน ในการเรียกร้องสิทธิชุมชนดังกล่าวเพื่อดูแล และใช้ทรัพยากร มีมูลเหตุมาจากอะไร ทำไมชาวบ้านจึงเรียกร้องเพื่อที่จะรักษาทรัพยากรเหล่านี้ไว้

จากลักษณะของข่าวเขื่อนปากมูล ซึ่งแตกต่างจากข่าวอื่นๆ เนื่องจากเป็นข่าวที่เกี่ยวข้องกับคนหลายกลุ่ม จึงต้องนำเสนอข่าวด้วยความสมดุลของนานาทัศนะ ไม่ให้น้ำหนักของข่าวฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งมากกว่ากัน เสนอข้อเท็จจริง ผลดี ผลเสียที่มีต่อประชาชน และทิ้งให้ประชาชนเป็นฝ่ายพิจารณาด้วยเหตุผล และสำนึกที่มีอยู่ มิใช่เป็นฝ่ายชี้หน้า หรือจุดไฟให้แก่ประชาชนเสียเอง

แต่จากผลการศึกษาพบว่าหนังสือพิมพ์บางฉบับขาดคุณสมบัติเหล่านี้ไป โดยมุ่งนำเสนอฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง เพื่อปลุกกระแส เสนอกิจกรรมความรุนแรงต่างๆ ของการชุมนุม

จากสภาพปัญหาของสื่อหนังสือพิมพ์ดังกล่าว แสดงให้เห็นถึงการนำเสนอข่าวแบบเดิมๆ ที่ให้ความสำคัญกับกระบวนการกำหนดกรอบ (กาญจนา แก้วเทพ, 2541) ประกอบกับสถานการณ์ของแนวคิดเรื่อง การจัดการมนุษย์กับสิ่งแวดล้อม ยังคงเป็นแนวคิดที่สื่อหนังสือพิมพ์ยังขาดความรู้ความเข้าใจอย่างแท้จริง สื่อหนังสือพิมพ์ต้องกลับมาทบทวนบทบาทของตนว่า สื่อทำอะไร อย่างไร ในขณะที่ทั้ง 2 ฝ่ายนี้แข่งกันตั้งนิยามให้ฝ่ายตน สื่อเข้าใจในโครงสร้างปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้น

มากนักน้อยเพียงใด และต้องเชื่อมโยงเหตุการณ์ ความเป็นมา หาทางออก เพื่อให้ปัญหานี้คลี่คลายลงไป

สื่อมวลชนควรเป็นสื่อกลางในการสร้างความเข้าใจระหว่างฝ่ายต่างๆ และสามารถแสดงบทบาทในการเข้าไปมีส่วนกระตุ้นให้เกิดความรู้ ความเข้าใจ ต่อปัญหาพื้นฐานทางสิ่งแวดล้อม ซึ่งสื่อมวลชนเป็นเครื่องมือหลักในการสร้างกระแสความรู้ ความเข้าใจด้านสิ่งแวดล้อม และหากสื่อมวลชนยึดหลักการทฤษฎีการเป็น “กระจก” สะท้อนความเป็นไปในสังคมแล้ว สื่อมวลชนต้องทำหน้าที่เสนอข้อวิพากษ์วิจารณ์หรือข้อถกเถียงถึงข้อดีข้อเสียในความขัดแย้ง ว่ามีทางออกให้กับสังคมไทยหรือไม่ โดยทำให้ประชาชนผู้บริโภคข่าวสารได้รับทราบเรื่องราวทุกแง่มุม มิใช่เพียงฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง เพื่อแสดงจุดยืนของตน และเป็นการชี้แนะให้ผู้อ่านเชื่อถือตามข้อมูล

อย่างไรก็ตามสื่อมวลชนก็ยังคงเป็นความหวังที่จะต้องค่อยๆ สร้างขึ้นมาโดยอาศัยพลังจากทุกๆ ส่วนของสังคม ไม่ว่าจะเป็นองค์กรประชาชน องค์กรพัฒนาเอกชน นักวิชาการด้านสิ่งแวดล้อม หากแต่ลำพังผู้ประกอบการอาชีพสื่อมวลชนเองส่วนใหญ่ ยังคงยึดติดกับแนวความคิดการเสนอข่าว ใน “ กระแสหลัก ” มากกว่าจะมองถึงการนำเสนอ “ ทางเลือก ” ให้กับสังคมในอนาคต ซึ่งอาจทำให้กว่าที่สื่อมวลชนจะเข้าใจในการนำเสนอทางเลือกใหม่ให้กับสังคม ก็สายเกินกว่าจะมีการแก้ไขกันไปแล้ว

5.3 ข้อเสนอแนะจากการศึกษา

5.3.1 สื่อต้องนำเสนอข่าวเขื่อนปากมูลซึ่งเป็นประเด็นปัญหาเชิงโครงสร้างทางสังคมอย่างสมดุล และเที่ยงธรรม โดยให้ความเป็นธรรมแก่คู่กรณีขัดแย้งกัน และนำเสนอประเด็นสำคัญที่ทั้งสองฝ่ายแสดงความคิดเห็นออกมา หรือฝ่ายใดถูกอีกฝ่ายหนึ่งวิพากษ์วิจารณ์ ก็ต้องให้โอกาสแก่ฝ่ายนั้นได้โต้แย้ง หรือชี้แจงกล่าวหาข้อเท็จจริง

5.3.2 สื่อต้องนำเสนอข่าวเขื่อนปากมูลในมิติอื่นๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อสังคมมากกว่าการขัดแย้งของแต่ละฝ่าย โดยให้ความสำคัญอย่างเป็นองค์รวมต่อผลกระทบทางสังคม และชุมชน รวมทั้งสิ่งแวดล้อม ให้ผู้อ่านได้เข้าใจรากปัญหาทางสังคม ที่เกี่ยวพันกันในกรณีความเคลื่อนไหวทางสังคมกรณีเขื่อนปากมูลนี้

สื่อหนังสือพิมพ์ต้องปรับให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น โดยการปรับเปลี่ยนวิธีคิด วิธีการนำเสนอ มีการแลกเปลี่ยนแนวความคิดระหว่างสื่อด้วยกัน และทำความเข้าใจกับการเปลี่ยน

แปลงที่เกิดขึ้น ทั้งนี้เนื่องจากสภาพปัญหาในปัจจุบันพบว่า สื่อค่อนข้างจะยึดติดกับการนำเสนอข่าวสารแบบเดิมๆ และยึดกับคนบางกลุ่ม สื่อต้องทำหน้าที่ให้ความรู้และจุดประเด็นต่างๆ ให้กับประชาชน เพราะหากสื่อมวลชนไม่ปรับเปลี่ยนวิธีคิด วิธีการนำเสนอ ก็จะก่อให้เกิดวิกฤตใหม่ คือ วิกฤตทางสื่อมวลชน เพราะประชาชนจะสงสัยว่า สื่อมวลชนกำลังทำอะไร และสิ่งที่สื่อมวลชนนำเสนอ นั้นอะไรจริง อะไรเท็จ ซึ่งหากปล่อยไว้ก็จะก่อให้เกิดวิกฤตศรัทธาจากประชาชนตามมา

5.4 ข้อเสนอแนะเพื่อการศึกษาและวิจัยครั้งต่อไป

5.4.1 การวิจัยครั้งนี้ได้ศึกษาข่าวสิ่งแวดล้อมในหนังสือพิมพ์ไทย : กรณีศึกษา เชียงปากลมูล ซึ่งในการวิจัยครั้งต่อไปน่าจะได้นำกรณีศึกษาอื่นๆ ในสื่อต่างๆ มาวิเคราะห์ วิจัยต่อไป

5.4.2 การวิจัยครั้งนี้พิจารณาการนำเสนอข่าวที่ดีพิมพ์ในหน้ากระดาษหนังสือพิมพ์ แต่การนำเสนอข่าวนั้น ยังมีกระบวนการผลิตข่าว และนโยบายองค์กร ซึ่งเป็นอีกปัจจัยหนึ่งในการนำเสนอข่าวที่ผู้วิจัยครั้งต่อไป จะได้ทำการศึกษา

5.4.3 การวิจัยครั้งนี้ศึกษากรณี เชียงปากลมูล จากหนังสือพิมพ์ ในช่วงระยะเวลาหนึ่ง ผู้วิจัยครั้งต่อไปสามารถนำงานวิจัยฉบับนี้เป็นพื้นฐานในการศึกษางานวิจัยต่อไป โดยศึกษาการกำหนดนโยบายของรัฐในการแก้ปัญหาต่อกรณีดังกล่าว